

2009-2015 Yılları Arasında Yazılan İlkokuldaki Kaynaştırma Eğitime Yönelik Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin İncelenmesi*

A Document Analysis of Master's Theses and PhD Dissertations Written Between the Years of 2009 and 2015 Regarding Inclusive Education at First Level (Grades 1 to 4) of Primary Education in Turkey

Beyhan Nazlı KOÇBEKER EİD**

Neşe UYGUN***

Merve BAĞCI****

Özet

Ülkemizde kaynaştırma; sınıf öğretmenine ve özel gereksinimli öğrenciye destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin eğitimini genel eğitim sınıflarındaki akranları ile birlikte sürdürmesi olarak bilinen bir eğitim uygulamasıdır. Böyle bir eğitim uygulamasının gelişmesinde ve başarıya ulaşmasında etkili olan öğretmenler, idareciler, özel gereksinimli çocukların ve diğer çocukların ebeveynleri, özel eğitim uzman ve destek sağlayıcıları, fiziki koşullar gibi birçok unsur bulunmaktadır. 80'li yıllarda ülkemizde yasal düzenlemelerle ilkokuldan başlamak üzere tüm kademelerde kaynaştırma eğitimi ve uygulamalarına geçişle birlikte bazı eksiklikler, problemler ve gereksinimler ortaya çıkmıştır. Kaynaştırma eğitimi ile ilgili bilimsel çalışmaların incelenmesinin gerek eğitim sürecine, gerekse alanda yapılan uygulamaların geliştirilmesine katkısı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada; 2009-2015 yılları arasındaki kaynaştırma eğitime yönelik yüksek lisans ve doktora tezleri incelenerek, doküman analizi yapılmıştır ve veriler bu şekilde elde edilmiştir. Alana ilişkin yazılan tezler doküman analizi ve belirlenen parametreler doğrultusunda temalaştırılarak alana sağladıkları katkılar açısından değerlendirilmiştir. Çalışmayla; ülkemizdeki ilkokuldaki kaynaştırma eğitimi ve uygulamalarıyla ilgili gelişmelerin görülmesi ve bu şekilde gelecekte yapılacak araştırmalara katkı sağlanması ve yol gösterici olunması amaçlanmıştır. Araştırma sonuçları, alana ve kaynaştırma öğrencileriyle yapılan uygulamalara yönelik daha fazla ve nitelikli araştırma yapılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma eğitimi, ilkokulda kaynaştırma, doküman analizi

Abstract

In Turkey inclusive education is a practice based on the principle that students with special needs continue to be taught alongside their peers in general education classrooms where support services are offered to both class teachers and students with special needs. There are a lot of factors affecting the success and development of this practice such as teachers, administrators, parents of children with or without special needs, special education support specialists and providers and physical conditions. Since the 1980s, regulations on special education services passed by the Turkish government have moved Turkish schools towards adopting inclusion and its practice for pupils with special needs at all levels starting with primary education. However, some problems and deficiencies have appeared with inclusive education practices. In this study It is thought that a detailed examination of research related with inclusive education will contribute both the process of education and the development of inclusive practices. Therefore, master's theses and dissertations written between the years of 2009 and 2015 were examined and the data were obtained through document analysis. In the analysis part of the study theses related with inclusive education were put into certain themes according to the determined parameters and analyzed from the perspective of the contributions they had made to the field. This study has aimed to help a better understanding of inclusive education practice and its development and provide guidance and support for future research including grades 1 to 4 in primary education. The results of the analysis in the study have revealed the need for more quality research to be done related with inclusive education and its practice with inclusion students.

Keywords: Inclusive education, inclusive in primary education, document analysis

*Bu çalışma 11-14 Mayıs 2016 tarihleri arasında düzenlenen 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda (USOS2016) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**Dr. Öğr. Üyesi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, bkocbeker@konya.edu.tr

***Öğr. Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, neşe.uygun@hku.edu.tr

****Yüksek Lisans Öğrencisi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, bgcmrv@gmail.com

Giriş

Kaynaştırma eğitimi; sınıf öğretmenine ve özel gereksinimli öğrenciye destek özel eğitim hizmetlerinin sağlanması koşulu ile özel gereksinimli öğrencinin eğitimini genel eğitim sınıflarındaki akranları ile birlikte sürdürmesi olarak bilinen bir eğitim uygulamasıdır (Kırcaali-İftar, 1992). 1900'lü yılların ilk yarısı, farklı engel gruplarına yönelik özel eğitim okullarının sayılarının hızla arttığı yıllardır. Bu yıllar Amerika Birleşik Devletleri'nde ve pek çok Avrupa ülkesinde, özel gereksinimli öğrencilere yönelik sürdürülen hizmetlerin, özel eğitim okullarında gerçekleştirildiği yıllar olarak karşımıza çıkmaktadır (Kargın, 2004). Dünyada kaynaştırma eğitimi ile ilgili çalışmalar 16.yüzyıldan itibaren başlamış olmakla birlikte ülkemizde bu eğitimin yaygınlaşması biraz daha geç olmuştur. Osmanlı devletinde işitme engelli, konuşma engelli ve görme engellilere yönelik okullar açılrsa da kaynaştırmaya yönelik uygulama benimsenmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde faaliyet gösteren Enderun Mektebi üstün yetenekliler eğitiminin sistematik olarak uygulandığı ilk eğitim kurumudur (Baykoç, 2011). Ülkemizde kaynaştırma eğitimine 1980'li yıllarda yasal düzenlemelerin getirilmesiyle geçilmiştir. Bu geçişle birlikte uygulamada bazı sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Ülkemizde bu alanda yapılan çalışmalar yeterli görülmemektedir.

2009-2015 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi ile son yıllarda ilköğretim I. kademedeki kaynaştırma eğitime yönelik yapılan çalışmaların sayısının ve alandaki gelişmelerin artmasının araştırma için önemi vurgulanmıştır. Bu çalışmada, 2009-2015 yılları arasında yazılan ilkokuldaki kaynaştırma eğitime yönelik yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yüksek lisans ve doktora tezlerinin incelenmesi, yaşanan problemlerin ve bazı gereksinimlerin ortaya konulmasıyla nasıl bir eğitim verilmesi gerektiğinin anlaşılması ve ülkemizde son yıllarda kaynaştırma eğitimiyle ilgili değişimleri görmemiz açısından önem arz etmektedir.

Yöntem

Evren ve Örneklem

Araştırmanın kuramsal evreni, Türkiye'de ilkokuldaki kaynaştırma eğitime yönelik yazılan yüksek lisans ve doktora tezleridir. Ancak güncellik ve yöntembilim alanındaki gelişmeler göz önüne alınarak, yayımlanmasında kısıtlama olmayan tezler örnekleme belirleyen bir kriter olmuştur. Araştırmanın kapsamında, 2009-2015 yılları arasında yazılan ilkokuldaki kaynaştırma eğitime yönelik toplam 73 tez bulunmaktadır. Bu tezlerden; 67'si yüksek lisans ve 6'sı doktora tezinden oluşmaktadır.

2009-2015 yılları arasında ilkokuldaki kaynaştırma eğitime yönelik yazılan tezlerin üniversitelere göre sayı dağılımı tablolaştırılmıştır.

Tablo 1: 2009-2015 yılları arasında yazılan yüksek lisans tezlerinin üniversitelere göre dağılımı.

Üniversite İsimleri	Sayı (N)
Anadolu Üniversitesi	7
Selçuk Üniversitesi	7
Gazi Üniversitesi	6
Ankara Üniversitesi	6
Atatürk Üniversitesi	5
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	5
Dokuz Eylül Üniversitesi	3
Zirve Üniversitesi	3
Yeditepe Üniversitesi	3
Hacettepe Üniversitesi	2
Maltepe Üniversitesi	2
Fatih Üniversitesi	2
Marmara Üniversitesi	1
İstanbul Üniversitesi	1
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1
Bülent Ecevit Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	1
Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi	1
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1
Cumhuriyet Üniversitesi	1
Gaziantep Üniversitesi	1
Süleyman Demirel Üniversitesi	1
Ege Üniversitesi	1
Çukurova Üniversitesi	1
Beykent Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	1
Ondokuzmayıs Üniversitesi	1
Toplam	67

Tablo 1'e göre; 2009-2015 yılları arasında en fazla yüksek lisans tezi (7 tane) Anadolu ve Selçuk Üniversitelerinde yazılmıştır. Bu üniversiteleri, Gazi ve Ankara (6 tane), Atatürk ve Abant İzzet Baysal (5 tane) takip ettiği görülmektedir. Diğer üniversitelerde ise; üçer, ikişer ve birer adet olacak şekilde bu yıllar arasında yüksek lisans tezleri yazılmıştır.

Tablo 2: 2009-2015 yılları arasında yazılan doktora tezlerinin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite İsimleri	Sayı (N)
Dokuz Eylül Üniversitesi	2
Anadolu Üniversitesi	1
Gazi Üniversitesi	1
Ankara Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	1
Toplam	6

Tablo 2'ye göre; en fazla doktora tezi Dokuz Eylül Üniversitesi'nde yazılmıştır. Diğer üniversitelerde ise; sadece birer adet doktora tezi yazılmıştır. 2009-2015 yılları arasında toplam sadece 6 doktora tezi bulunduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri, YÖK bünyesindeki Tez Arama Merkezi'nde konuyla ilgili literatür taraması yapılarak ve buradan elde edilen tezler değerlendirmeye alınarak toplanmıştır.

Araştırmada toplanan veriler, doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Doküman analizi; örgütsel, klinik veya program kayıtlarının tam metinlerinin ya da bunlardan yapılan alıntılarının, muhtıra ve yazışmaların, resmi yayınlar veya raporların, kişisel günlüklerin, açık uçlu anketlere verilen yazılı cevapların incelenmesini kapsamaktadır (Patton, 2014).

Yıldırım ve Şimşek'e (2006) göre, doküman incelemesinde; araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu yöntemin güçlü yönleri; kolay ulaşılabilecek özneler, tepkiselliğin olmaması, uzun süreli analiz, örneklem büyüklüğü, bireysellik, özgünlük, düşük maliyet, niteliktir. Ayrıca doküman incelemesi; dokümanlara ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma aşamalarından oluşmaktadır.

Bulgular

Yüksek lisans ve doktora tezleri; ailelere, kaynaştırma öğrencilerine, normal gelişim gösteren öğrencilere, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına, öğretmene, tek öğrenciye, kaynaştırma eğitiminde karşılaşılan sorunlara, yöneticilere ve bireyselleştirilmiş eğitim programına ve uygulamasına yönelik yedi tema altında toplanmıştır. Bir tez, birden fazla tema içinde yer almıştır.

Tablo 3: Temalarına göre, yüksek lisans ve doktora tezlerinin sayısal dağılımı

Temalar	Yüksek Lisans (N)	Doktora (N)
Öğretmenler ve öğretmen adayları	31	2
Kaynaştırma öğrencileri	19	4
Aileler	9	-
Normal gelişim gösteren öğrenciler	4	-
Tek öğrenci ile yapılan çalışmalar	3	-
Yöneticiler	2	-
Bireyselleştirilmiş eğitim programı ve programın uygulaması	2	1

Tablo 3'e göre temalar incelendiğinde; en fazla yüksek lisans tezi öğretmen ve öğretmen adaylarına, en az yüksek lisans tezi yöneticilere, bireyselleştirilmiş eğitim programına ve kaynaştırma eğitiminin uygulamasına yöneliktir. En fazla doktora tezi ise; kaynaştırma öğrencilerine yönelik olan tema içerisinde yer almaktadır.

Öğretmenlere ve Öğretmen Adayları

2009-2015 yılları arasında ilköğretim kademesindeki en çok çalışma, kaynaştırma eğitiminin kilit noktası olan öğretmenlere yönelik yapılmıştır. Bu yıllar arasında ilköğretim kademesindeki öğretmenlere yönelik toplamda 31 adet yüksek lisans tezi ve 2 adet doktora tezi yazılmıştır. Yüksek lisans tezlerinden 26 tanesi sadece öğretmenlerle çalışılmış tezlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yazılan 1 tez bulunmaktadır. Diğer tezler ise; öğretmen, veli ve/veya öğrencilerle çalışılan tezlerdir. Tezlerin çoğunluğu ilköğretim kademesinde en önemli öğe olan sınıf öğretmenleriyle yürütülmüştür. Branş öğretmenleriyle yazılan çalışmalar az da olsa mevcuttur.

Cankaya'nın (2010) yaptığı araştırma sonucunda; özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ilişkin eğitim alan öğretmenlerin, eğitim almayanlara göre; erkek öğretmenlerin, bayan öğretmenlere göre; okulunda kaynaştırma eğitimine ilişkin imkânları daha iyi olan öğretmenlerin, olmayanlara göre ve okulun bulunduğu yerleşim birimi büyük olan öğretmenlerin, küçük olan öğretmenlere göre; kendilerini daha yeterli gördüklerini belirttikleri saptanmıştır.

Sadioğlu'nun (2011) yapmış olduğu doktora tezine göre; sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimi konusunda yetersiz olduklarını, uzman desteği başta olmak üzere pek çok desteğe ihtiyaç duyduklarını, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yetersiz bulduklarını, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında özel gereksinimli öğrencilerin ailelerinden, görev yaptıkları okulların ve sınıfların fiziki koşullarından kaynaklanan sorunlarla beraber özel gereksinimli öğrencilerle yoğun olarak öğretimle ilgili sorunlar yaşadıklarını ve bu süreçten duygusal olarak olumsuz etkilendiklerini belirtmektedirler.

“Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi” adlı tezden elde edilen nicel verilerin analizi sonucunda sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik görüşleri arasında herhangi bir farka rastlanmamıştır (Güleryüz, 2014). Araştırma sonucuna göre; öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının olumlu olduğu ortaya konmuştur.

Sınıf öğretmeni adaylarına yönelik yapılan çalışmalar; geleceğin sınıf öğretmenlerinin yani kaynaştırma eğitiminin ayrılmaz ögesinin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili algıları ve farkındalıkları hakkında fikir vermesi bakımından oldukça önem taşımaktadır.

Kaynaştırma Öğrencileri

2009-2015 yılları arasında ilkokuldaki kaynaştırma öğrencilerine yönelik toplamda 19 adet yüksek lisans tezi ve 4 adet doktora tezi yazılmıştır. Bu yıllar arasında I. kademeye yönelik en fazla doktora tezi kaynaştırma öğrencilerine ilişkin yazılmıştır. Bu temada yer alan çalışmalar kaynaştırma öğrencilerinin akademik ve sosyal yaşantılarını anlayabilmek, kaynaştırma öğrencileriyle empati kurabilmek, onların sorunlarını ortaya çıkarmak ve bu sorunlara çözüm yolları üretebilmek için yol göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

Yekta'nın (2009) yaptığı araştırmanın sonucunda; özel gereksinimi olan öğrencilerin görüşleri doğrultusunda bu öğrencilerin, kaynaştırma uygulaması sürecinde buldukları sınıflara, sınıflarındaki arkadaşlara, öğretmenleri ile ilişkilerine ve okula yönelik yaşantılarının genellikle olumlu olduğu; fakat bu öğrencilerin sınıflarında bazı sorunlar yaşadıkları da belirlenmiştir. Güleryüz'ün (2009) yaptığı araştırma sonucuna göre; kaynaştırma öğrencilerinin normal gelişimli öğrenciler tarafından şiddete ve dışlanmaya maruz kaldığı da ortaya çıkan sonuçlardandır.

Kocadağ'ın (2009) yaptığı araştırmaya göre, dördüncü sınıf Fen ve Teknoloji dersi konu anlatımlarında interaktif eğitim yazılımı kullanımının başarıyı olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu durum her kazanım için geçerli olmamıştır.

“Hikâye haritası tekniğinin zihin engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini kazanmalarındaki etkililiği” adlı tezde hafif düzeyde zihinsel engelli öğrencilerle çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre; deney grubu öğrencilerinin okuduğunu anlama becerilerinin anlamlı bir şekilde arttığı bulunmuştur (Işıkdoğan, 2009).

Aileler

2009-2015 yılları arasında, ailelere yönelik toplamda 9 adet yüksek lisans tezi yazılmıştır. Doktora tezi çalışması bulunmamaktadır. Ailelerin sürece ve kaynaştırma öğrencisine olan katkısını, kaygı düzeylerini ve süreç hakkında bilgisini görmemiz açısından önemli çalışmalardır. Aile, öğretmen ve öğrencinin temel alındığı çalışmalar kaynaştırma eğitiminde bu üç ögenin ayrılmaz bir parça olduğunu ve birbirinden etkilendiğini, kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında önemli bir takım çalışması oluşturduklarını göstermektedir.

Ailelerle ilgili temada; sadece aileye yönelik olmasından ziyade öğretmen ve aileyi birlikte içine alan çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu tezlerin genelinde aile ve öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Uygulamada sorun olduğu yönünde ortak bir fikir ortaya çıkmıştır. Bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Aileye yönelik yazılan kaynaştırma çalışmaları, kaynaştırma alanında ailelerin ve öğretmenlerin yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıklarını göstermektedir (Güldü, 2010; Sanır, 2009). Bu durum; kaynaştırma eğitiminin verimliliğini büyük ölçüde etkilemektedir. Aile temasındaki çalışmaların çok az bir kısmı sadece aileye yönelik olarak yapılmış ve ailelerin sürece ve kaynaştırma öğrencisine olan katkısını daha kapsamlı bir şekilde ortaya koymuştur.

Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler

Normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine yönelik davranışları, hem kaynaştırma eğitiminin uygulanma sürecine hem de kaynaştırma öğrencilerinin sosyal uyum durumuna etki etmektedir. Kaynaştırma öğrencisinin normal gelişim gösteren öğrencilerle bütünleşmesi ve toplumda kendini bir birey olarak ifade edebilmesi de ümit edilen bir beklentidir. Bu doğrultuda; normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik yazılan çalışmalar kaynaştırma eğitimi uygulamasının çok önemli bir olgusu hakkında fikir vermektedir.

2009-2015 yılları arasında, normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik toplamda dört yüksek lisans tezi yazılmış olup doktora tezi alanında çalışma yapılmamıştır.

Gümüş'ün (2015), yüksek lisans araştırması sonucunda; cinsiyet, sınıf düzeyi ve babanın eğitim durumu değişkenlerinin farklı olmasının, normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı görülmüştür.

Bir diğer çalışmada ise; normal gelişim gösteren öğrencilerle gerçekleştirilen kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin, özel gereksinimli bireylere yönelik sosyal kabulü arttırdığı görülmüştür (Yaşaran, 2009).

Tek Öğrenci ile Yapılan Çalışmalar

Her öğrenci biriciktir. Kaynaştırma öğrencilerinin durumları da kendilerine özgüdür. Aynı durum farklı kişilerde farklı şekillerde tezahür edebilir. Bir kaynaştırma öğrencisinin yaşadığı sorunların tespit edilmesi, eğitiminde farklı yöntemlerin denenmesi mevcut olan veya olabilecek başka durumların anlaşılmasını sağlayabilir. Tek öğrenciyle yazılan çalışmalarda bu esas üzerinde durulmuş ve bir kaynaştırma öğrencisi temel alınarak o öğrencideki durumu tanımlama ve çözüm üretme odaklı olunmuştur. Araştırmalarda önemli olan noktalardan biri;

ailelerin çocuklarının inceleme konusu olmasını kabul etmeleri ve bu süreçte araştırmacıya destek olmalarıdır.

2009-2015 yılları arasında tek öğrenciye yönelik toplamda üç adet yüksek lisans tezi yazılmış, doktora tezi ise yazılmamıştır. Tezlerin iki tanesinde öğrenciler sadece akademik açıdan değil, sosyal açıdan da incelenmiştir. Bunlardan Çayır'ın (2009) çalışmasına göre, öğrenme güçlüğü çeken bireylerin sosyal uyum becerilerini daha yakından incelemek ve yaşanan problemleri ortaya çıkarmak Türkiye'deki kaynaştırma uygulamalarının başarısının artması için oldukça önemlidir. Bir diğer araştırmacının amacı (Yılmaz, 2009); kaynaştırma eğitimine devam eden dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bir öğrencinin tenefüs saatlerinde akranları ile olan iletişimini betimlemektir. Ülker'in (2009) araştırmasıyla eğitim ortamına yerleştirilmiş zihinsel yetersizliği olan bir öğrencinin özel eğitim danışmanlığıyla akademik alanlarda yapabildikleri dikkate alınarak yapılan öğretimin amaçlarını gerçekleştirmesine olan etkisi belirlenmiştir.

Yöneticiler

2009-2015 yılları arasında yöneticilere yönelik toplamda iki adet yüksek lisans tezi yazılmıştır. Yazılan tezlerden bir tanesi sadece ilkokul müdürlerine yönelik yazılmıştır. Uzun'un (2009) yazmış olduğu, "Kaynaştırma Uygulamalarında İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rolü ve Kaynaştırma Uygulamalarına İlişkin Görüş ve Öneriler" adlı yüksek lisans teziyle yöneticilerin bu konudaki görüş ve önerileri ortaya konulmuştur. Genel olarak okul müdürleri; psikolojik danışman ve rehber öğretmene büyük rol düştüğünü, eğitim personelinin bu konuda daha çok bilgilendirilmesi ve fiziksel olanakların artırılması gerektiğini düşünmektedirler.

Karaer'in (2010) yaptığı araştırmada ise; özel gereksinimli öğrencilerin öncelikle yönetsel bir sorun olarak ele alınması gerektiğini ve okul yöneticilerinin, sınıf ve rehber öğretmenlerine özel gereksinimli öğrenciler ve kaynaştırma eğitimi konusunda nitelikli bir eğitim verilmesini önermiştir.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı ve Programın Uygulaması

Kaynaştırma eğitimi öğrencileri normal gelişim gösteren öğrencilerle aynı düzeyde ilerleme kaydetmediği için bireysel bir eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Bu doğrultuda; kaynaştırma öğrencileri için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmaktadır.

Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan bireyselleştirilmiş eğitim programı; bireyin, ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren özel eğitim programıdır. Bireyselleştirilmiş eğitim programları; bireyin tüm gelişim alanlarında gözlem, gelişim ve değerlendirme ölçekleri kullanılarak ve hedeflenen amaçların gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilir. Birey için hazırlanacak bireyselleştirilmiş eğitim programında ve yöneltme kararında bu değerlendirmeler esas alınmaktadır (MEB, 2000).

2009-2015 yılları arasında bireyselleştirilmiş eğitim programına yönelik toplamda iki adet yüksek lisans ve bir adet doktora tezi yazılmıştır. Yüksek Lisans tezlerinden birinde 4. sınıf öğrencilerine yönelik yabancı dil öğretiminde eşzamanlı ipucuyla sunulan bireysel destek eğitimin etkililiği araştırılmıştır (Çulha, 2010). Demir'in (2015) çalışmasında, herhangi bir öğrenciye program geliştirme gibi bir çalışmadan ziyade öğretmenlerin BEP geliştirme ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri araştırılmıştır. Doktora tezinde

ise; bireysel destek eğitiminin kaynaştırma öğrencilerinin matematik başarıları ve öz yeterlik algıları üzerindeki etkililiği araştırılmıştır (Ünay, 2012).

Tartışma ve Sonuç

2009-2015 yılları arasında ilkokul kademesinde yapılan tezler incelendiğinde; öğretmenlere yönelik yazılan tezlerin çoğunlukta olduğu, kaynaştırma öğrencilerine ve kaynaştırma eğitiminin uygulanmasına yönelik yazılan tezlerin çok az olduğu görülmüştür. Temaların hepsinin birbiriyle ilişkili olduğu, birinde yaşanan herhangi bir sorunun diğerlerine, dolayısıyla sürece yansıdığı belirtilmiştir.

Kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların ve çözüm önerilerinin büyük çoğunluğunda, uygulama aşamasında aksaklık varsa kaynaştırma eğitiminin amacına ulaşmasının mümkün olmadığı ifade edilebilir. 80'li yıllarda ülkemizde yasal düzenlemelerle ilkokuldan başlamak üzere tüm kademelerde kaynaştırma eğitimi ve uygulamalarına geçilmiştir. Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar ve aksaklıklar kaynaştırma eğitiminden istenen verimin alınmasını engellemiştir.

Aileye yönelik yazılan tezlerin çoğu; kaynaştırma eğitiminde ailenin çok önemli bir faktör olduğunu, öğrencinin eğitimine bazaen katkı sağladığını bazen de eğitimini olumsuz etkilediğini, ailelerin süreç hakkında bilgilendirilmesini, ailenin sürece etkin katılmasını, ayrıca aileyle işbirliği yapmanın kaynaştırma eğitimi alan öğrenciye verilen eğitimi daha nitelikli hale getireceğini ve ortaya çıkan bazı problemleri ortadan kaldıracağını göstermektedir (Güldü, 2010; Sabancı, 2010; Ünal, 2010; Toros, 2011).

Kaynaştırma öğrencilerine yönelik yazılan tezlerin geneli (Gökçe, 2010; Aykara, 2010; Özkubat, 2010; Kocadağ, 2009; Akay, 2011; Işıkdogan, 2009) işitme, görme ve zihinsel yetersizliği olan ve diğer özel eğitime gereksinimli öğrencilerin akademik olarak gelişmesi için ne gibi çalışmaların yapılabileceği, destek eğitim odalarının etkililiği, bu öğrencilerin sosyal becerileri ve bu konuda yapılabilecekleri, kaynaştırma eğitiminin öğrenciler üzerindeki etkisi, farklı yöntem ve tekniklerin katkısı hakkında fikir vermektedir.

Normal gelişim gösteren öğrencilere yönelik yazılan tezler, bu öğrencilerin kaynaştırma eğitimi alan öğrencilere bakış açısını ortaya koymaktadır. Özel gereksinimli öğrenciler ile normal gelişim gösteren öğrenciler arasında ders dışı ve okul dışı yaşantıdaki iletişimin olumsuz olduğu anlaşılmıştır. Normal gelişim gösteren öğrencilerin; özel gereksinimli öğrencilere ilişkin olumsuz bir akademik algıya sahip olduğu, öte yandan davranışsal bakımdan olumlu algıya sahip oldukları belirlenmiştir (Hasanoğlu, 2013).

Öğretmenlere yönelik yazılan araştırmalar; öğretmenlerin kaynaştırma öğrencileriyle ilgili yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Buna bağlı olarak sınıf öğretmenleri sınıf yönetiminde, bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamada, öğrenciye uygun eğitim vermekte, ölçme ve değerlendirmede, eğitim teknolojilerini kullanmada sorun yaşamaktadırlar (Ünal, 2010; Durğun, 2010; Tas, 2011; Kuyumcu, 2011).

Tek öğrenciyle yapılan çalışmalar incelendiğinde; bu çalışmaların sayısının azlığı dikkat çekicidir. Bu çalışmaların sayısının artması gerekmektedir. Bu tür çalışmalar özel gereksinimli bireye yönelik yapılacak uygulamaların niteliğinin öğrencinin bireysel özelliklerine göre geliştirilmesine olanak sağlayacaktır. Aynı zamanda benzer durumlarda problem çözümlerine yönelik önemli veriler ortaya koyabilmektedirler (Çayır, 2009; Ülker, 2009; Yılmaz, 2009).

Yöneticilere yönelik olarak yapılan araştırmalarda; yöneticilerin kaynaştırma eğitiminde ne derece etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca yöneticilerin ve diğer eğitim

personellerinin kaynaştırma eğitimi konusunda bilgilendirilmelerine ve gerekli eğitim ve donanıma sahip olmalarına yönelik sonuçlar ortaya konmuştur (Temel, 2009; Karaer, 2010).

Bireyselleştirilmiş eğitim programına yönelik yapılan araştırmalar sonucunda ise, bireysel destek eğitim verilen kaynaştırma öğrencilerinin başarılarının arttığı gözlemlenmiştir ve bu çalışmaların bireysel destek eğitimi uygulayacak öğretmenler için yol gösterici nitelikte olduğu görülmektedir. Bu alanda yapılan nitelikli araştırmaların artmasının, kaynaştırma eğitimine önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Kuyumcu, 2011; Ünay, 2012).

Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimi ile ilgili alacağı eğitimlerin; ileride öğretmenlik mesleğini yaparken, kaynaştırma eğitiminde yaşadıkları sorunlara daha etkili çözümler üretmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Lisansüstü bilimsel çalışmalar doğrultusunda uygulamadaki problemlerin ve çözümlerinin ayrıntılı olarak görülmesi kaynaştırma öğrencilerine daha nitelikli bir eğitim verilmesi için zemin hazırlayacaktır.

Kaynakça

- Akay, E. (2011). *Kaynaştırma ortamındaki işitme engelli ilköğretim öğrencilerine sunulan destek eğitim odası sürecinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 298173)
- Aykara, A. (2010). *Kaynaştırma eğitimi sürecindeki bedensel engelli öğrencilerin sosyal uyumlarını etkileyen etmenler ve okul sosyal hizmeti*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 258267)
- Baykoç, N. (2011). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çeviren: M. Bütün & B. S. Demir). Ankara: PegemAkademi Yayıncılık.
- Cankaya, Ö. (2010). *İlköğretim I. kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 264358)
- Çayır, A. (2009). *Öğrenme güçlüğü çeken bir ilköğretim 3. sınıf öğrencisinin kaynaştırma sınıfındaki sosyal uyum becerilerinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 234874)
- Çulha, S. (2010). *Zihinsel yetersizliği olan ilköğretim kaynaştırma öğrencilerine yabancı dil öğretiminde eşzamanlı ipucuyla sunulan bireysel destek eğitimin etkililiği*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 258109)
- Demir, C. (2015). *Kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan sorunların değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 394701)
- Durğun, B. (2010). *Sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetimi becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Sancaktepe ilçesi örneği)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 262382)
- Gökçe, M. (2010). *Kaynaştırma eğitimine katılan ve katılmayan görme engelli ilköğretim öğrencilerinin benlik saygısının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 249060)
- Güleryüz, B. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 361911)

- Gülyüz, Ş. O. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi*. ((Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 234978)
- Güldü, B. (2010). *Sivas ili örneğinde kaynaştırma eğitimi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 263625)
- Gümüş, M. (2015). *İlkokul ve ortaokul çağında kaynaştırma eğitimi gören öğrencilere karşı normal gelişim gösteren öğrencilerin tutumlarının incelenmesi: Şırnak ili örneği*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 395685)
- Hasanoğlu, G. (2013). *Birleştirilmiş sınıflardaki kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunlara ilişkin görüşler*(Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 344308)
- Işıkdogan, N. (2009). *Hikâye haritası tekniğinin zihin engelli öğrencilerin okuduğunu anlama becerilerini kazanmalarındaki etkililiği*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 324833)
- Karaer, N. (2010). *İlköğretim okullarındaki yönetici, sınıf ve psikolojik danışma ve rehber öğretmenlerin kaynaştırma adayı özel gereksinimli öğrencileri tanıma ve yönlendirme yeterliliklerinin incelenmesi (Gaziantep ili örneği)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 279235)
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 1-13.
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 16 (86), 45-50.
- Kocadağ, T. (2009). *İlköğretim 4. sınıf fen ve teknoloji dersinde interaktif eğitim yazılımları kullanımının kaynaştırma öğrencilerinin başarısına etkisi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 278307)
- Kuyumcu, Z. (2011). *Bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) geliştirilmesi ve uygulanması sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 300709)
- Milli Eğitim Bakanlığı (2000). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname ve özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Özkubat, U. (2010). *Görme engelli, zihinsel engelli ve olağan gelişim gösteren çocukların sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. ((Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 278019)
- Sabancı, M. (2010). *Kaynaştırma öğrencilerinin annelerine premack ilkesinin öğretilmesinin, öğrencilerin ev ödevlerini tamamlamalarına etkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 279501)
- Sadioğlu, Ö. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerilerine yönelik nitel bir araştırma*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 306363)
- Sanır, H. (2009). *Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akademik öğrenme ile ilgili karşılaştıkları sorunların öğretmen ve aile görüşleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 234979)
- Tas, Ş. (2011). *Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde eğitim teknolojileri kullanım durumları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 291192)

-
- Temel, A. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 250341)
- Toros, F. (2011). *Aile katılımının genel eğitim sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerin okuma becerileri ile annelerin ilköğretim okulundan memnuniyetleri üzerindeki etkisi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 300707)
- Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 250341)
- Ülker, S. (2009). *Birlikte eğitim ortamına yerleştirilmiş zihinsel yetersizliği olan öğrencinin özel eğitim danışmanlığıyla akademik alanlarda disiplin alanlarda yapabildikleri dikkate alınarak yapılan öğretimin amaçları gerçekleştirmesine olan etkisi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 278300)
- Ünal, F. (2010). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı sınıflarda, öğretmen, normal gelişim gösteren öğrenci ve engelli öğrenci velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 294452)
- Ünay, E. (2012). *Bireysel destek eğitiminin kaynaştırma öğrencilerinin matematik başarıları ve özyeterlilik alguları üzerindeki etkililiği*. (Doktora tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 313082)
- Yaşaran, Ö. Ö. (2009). *Normal gelişim gösteren öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin sosyal kabullerini sağlamada kaynaştırmaya hazırlık etkinliklerinin etkisi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 228453)
- Yekta, Y. (2009). *Kaynaştırma uygulamaları yapılan ilköğretim okullarına devam eden zihinsel engelli bireylerin eğitim yaşantılarına yönelik görüşlerinin betimlenmesi*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 263493)
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G. B. (2009). *Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan bir öğrencinin teneffüs saatlerinde akranları ile olan iletişim davranışları (Kaynaştırma ortamında bir uygulama)*. (Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi. (Tez no: 235242)
-